

HE 8/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rintamasotilaseläkelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rintamasotilaseläkelakia siten, että Kansaneläkelaitos voisi luovuttaa rintamalisää saavien henkilöiden tiedot kunnalle. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on edistää kunnan mahdollisuuksia järjestää rintamaveteraanien

kuntoutusta ja parantaa rintamaveteraanien mahdollisuuksia saada nykyistä paremmin tietoa mahdollisuuksistaan kuntoutukseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Sotainvalidien korvaukset ja haitta-asteluokittelu perustuvat sotilasvammalakiin (404/1948) sekä sotilasvammalain eräiden säännösten soveltamisesta annettuun asetukseen (1117/1985). Elinkorko, hoito ja kuntoutus ovat korvatun vamman tai sairauden perusteella suoritettavia etuuksia, joiden suuruus riippuu lääketieteellisesti arvioitavasta haitta-asteesta. Sotainvalideilla on varsin laajat oikeudet muun muassa laitoshoitoon ja kunnallisiin avopalveluihin. Henkilön haitta-asteen ollessa alle 10 prosenttia hänellä ei ole enää oikeutta sotilasvammalain mukaisiin etuuksiin, mutta hänellä on oikeus rintamaveteraanien kuntoutukseen. Miinanraivaajien oikeudesta kuntoutukseen on säädetty eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palveluiden kuntoutuksesta annetussa laissa (1039/1997). Sotainvalidien ja miinanraivaajien kuntoutuksen toimeenpanosta vastaa Valtiokonttori.

Rintamaveteraanilla tarkoitetaan henkilöä, jolle on annettu rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnus. Rintamaveteraanien kuntoutus perustuu rintamaveteraanien kuntoutuksesta annettuun lakiin (1184/1988) ja asetukseen (1348/1988). Kuntoutuksen tarkoituksena on rintamaveteraanien toimintakyvyn edistäminen ja säilyttäminen niin, että hän mahdollisimman pitkään selviytyy itsenäisesti jokapäiväisistä toiminnoistaan. Kunta vastaa kunnassa asuvan rintamaveteraanin kuntoutustarpeen arvioinnista rintamaveteraanin tekemän hakemuksen perusteella. Kunta arvioi rintamaveteraanin terveydentilan ja toimintakyvyn sekä päättää tehdyn selvityksen perusteella kuntoutusmuodosta ja sen toteutuksesta joko laitospalvelu- tai kotikuntoutuksena. Palvelujen piiriin voivat päästä myös ne rintamaveteraanit, jotka eivät enää jaksakaan tai halua lähteä kuntoutukseen kotinsa ulkopuolelle.

Henkilöillä, joilla on rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnus tai Sotarkiston myöntämä todistus miinanraivaus-

tehtäviin osallistumisesta, on oikeus myös rintamasotilaseläkelain mukaiseen rintamalisään. Etuuden toimeenpanosta huolehtii Kansaneläkelaitos. Etuudensaajia koskevat tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti salassa pidettäviä. Kansaneläkelaitos voi luovuttaa etuudensaajan tietoja toiselle viranomaiselle vain, jos tiedon antamisesta on erikseen laissa nimenomaisesti säädetty. Voimassa olevassa lainsäädännössä Kansaneläkelaitokselle ei ole säädetty oikeutta luovuttaa tiedottamistarkoituksessa rekistereissä olevia tietoja rintamalisän saajista kunnille.

Edistääkseen kuntien mahdollisuutta tiedottaa rintamaveteraaneille tarkoitetuista kuntoutusmahdollisuuksista ja palveluista rintamaveteraaneille palveluja tarjoava kunta on voinut vuodesta 2005 lähtien tehdä Kansaneläkelaitokselle pyynnön kunnan tekemän tiedotteen lähettämisestä kyseisessä kunnassa asuville rintamalisän saajille. Kansaneläkelaitos on poiminut rekistereissään olevat tiedot kyseisessä kunnassa asuvista rintamalisän saajista ja heidän osoitteistaan sekä lähettänyt heille kunnan laatiman tiedotteen. Näin kunnan tarjoamat erilaiset palvelut on voitu saada kohdennetummin niihin oikeutettujen rintamaveteraanien tietoon ja käyttöön.

Valtaosassa kuntia on viimeisten vuosikymmenten aikana muodostunut vakiintunut käytäntö rintamaveteraanien kuntoutukseen hakeutumisessa, kuntoutustarpeen arvioinnissa ja kuntoutuspäätöksen teossa sekä yksilöllisesti rintamaveteraanin kanssa sopivan kuntoutusmuodon valinnassa. Joissakin suurimmissa kunnissa ongelmaksi on muodostunut se, ettei kunnilla ole rintamaveteraaneja koskevaa erillistä rekisteriä, josta heidän yhteystietonsa olisivat saatavilla. Pienemmissä kunnissa rintamaveteraanit tunnetaan nimeltä ja hakemukset yhteystietoineen on voitu kerätä kunnan rintamaveteraanikuntoutuksesta vastaavan yhteyshenkilön toimesta. Menettelyissä on ollut kuntakohtaisia eroja eivätkä kaikki kunnat ole käyttäneet Kansaneläkelai-

toksen tarjoamaa kirjeenlähettämismenettelyä tiedottamiskanavanaan.

Rintamaveteraanien kuntoutus maksetaan valtion varoista ja siihen on varattu määrärahaa 34,6 miljoonaa euroa vuonna 2014. Määrärahasta osa on ohjattu vuodesta 2011 alkaen käytettäväksi avopalveluina sosiaalihuoltolain (710/1982) mukaisesti kotipalveluihin kuten kodinhoitoapuun, ateriapalveluun, pyykkipalveluun, siivousapuun sekä kuljetuspalveluihin. Tämän määrärahan osuus vuonna 2014 on 6,6 miljoonaa euroa.

Valtiokonttori maksaa rintamaveteraanien kuntoutukseen varatun määrärahan kunnille niissä asuvien rintamaveteraanien henkilömäärän mukaan. Rintamaveteraanien kuntoutukseen tarkoitettua määrärahaa on jäänyt kunnissa kuitenkin vuosittain käyttämättä, ja sitä on palautettu varsinaisen kuntoutuksen osalta vuosittain noin 270 000 euroa vuosina 2011 ja 2012. Kotiin vietävien avopalvelujen määrärahoista on palautettu vuodelta 2011 noin 427 000 euroa ja vuodelta 2012 noin 443 000 euroa. Yhtenä syynä myönnettyjen määrärahojen käyttämättä jättämiseen ja palauttamiseen on ollut se, että kuntien on ollut vaikeaa kohdistaa palveluja iäkkäille rintamaveteraaneille heitä koskevien henkilötietojen puuttumisen vuoksi. Rintamaveteraanit ovat myös jo hyvin iäkkäitä ja he eivät ole välttämättä reagoineet kunnan lähettämään kuntoutusvaihtoehtoista ja kotiin saatavista avopalvelumahdollisuuksista kertovaan tiedotkirjeeseen.

2 Ehdotetut muutokset

Rintamasotilaseläkelakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 19 § aikaisemmin kumotun 19 §:n tilalle. Ehdotettu lainmuutos olisi tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian. Ehdotetun uuden säännöksen mukaan Kansaneläkelaitos voisi luovuttaa rintamalisän saajien nimet ja henkilötunnukset kunnalle sen varmistamiseksi, että kunnalla olisi välttämättömät tiedot kaikista rintamalisän saajista heidän kuntoutustarpeidensa selvittämiseksi. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena olisi, että kunta voisi huolehtia entistä paremmin sotiemme veteraanien kuntoutustilanteen kartoittamisesta. Ehdotettu muutos etuustietojen perusteella tapahtuvasta tietojen

luovuttamisesta olisi nimenomaisesti rintamaveteraaneja varten säädettävä erityismenettely.

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitos luovuttaisi rintamalisää saavien nimet ja henkilötunnukset maksutta kunnalle kerran kalenterivuodessa, jolloin nykyinen Kansaneläkelaitoksen kuntien pyynnöstä tekemä tiedotkirjeiden lähettäminen päättyisi. Kansaneläkelaitos voisi luovuttaa rintamalisää saavien nimet ja henkilötunnukset kunnalle vain sen selvittämiseksi, olisiko rintamaveteraanilla oikeus rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain mukaiseen kuntoutukseen ja sitä tukeviin avopalveluihin. Kunta ei saisi käyttää Kansaneläkelaitoksen luovuttamia tietoja muuhun tarkoitukseen eikä kunta saisi luovuttaa niitä edelleen. Kansaneläkelaitoksen luovuttamien nimien ja henkilötunnusten käsittelyssä, säilyttämisessä ja hävittämisessä kunnan on sovellettava viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain lisäksi, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

Valtiokonttori on lähettänyt sotainvalidienetuuksien täytäntöönpanoon liittyviä tietoja postitse kunnille käytössään olevalla kohdennetulla menettelyllä silloin, kun kunta on näiden etuuksien toimeenpanija. Näin Valtiokonttori on voinut huolehtia siitä, että kunta pystyy tarjoamaan sotainvalideille erilaisia palveluja ja että sotainvalideja koskevien arkaluonteisten tietojen käsittely olisi turvattu. Ehdotetun muutoksen toimeenpanon nopeuttamiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että Valtiokonttori ja Kansaneläkelaitos toimisivat yhteistyössä ja samoja menettelytapoja noudattaen rintamalisän saajia koskevien nimi- ja henkilötietojen lähettämisessä.

Esitetyn muutoksen jälkeen kunnalla olisi tiedossaan kunnan alueella asuvat rintamaveteraanit. Kunta voisi siten kartoittaa rintamaveteraanien kuntoutus- ja palvelutarpeen nykyistä kattavammin. Ehdotetulla muutoksella varmistettaisiin, että kuntoutukseen varattua määrärahaa ei jäisi käyttämättä siitä syystä, että rintamaveteraaneja ei tavoiteta. Lisäksi tieto kuntoutusmahdollisuuksista saataisiin yhdenvertaisesti kaikkien veteraanien ulottuville. Rintamaveteraanien kuntoutus ja sitä tukevat avopalvelut olisivat määrärahasidonnaista myös ehdotetun muutoksen jälkeen.

Ehdotetulla muutoksella lisättäisiin rintamalisää saavien veteraanien keskinäistä tasavaroisuutta. Kunnalla olisi nykyistä paremmin tieto kunnan alueella asuvista rintamaveteraaneista ja heidän mahdollisuudestaan päästä kuntoutukseen ja erilaisten palvelujen piiriin. Muutoksen tarkoituksena on, että kuntoutusta saavia ja siihen osallistuvia rintamaveteraaneja olisi nykyistä enemmän.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole vaikutuksia valtion talouteen. Rintamaveteraanien kuntoutus on määrärahaan sidottua ja siihen on varattu vuoden 2014 talousarvioissa 34,6 miljoonaa euroa. Rintamaveteraanien kuntoutukseen oikeutettuja oli vuoden 2013 lopussa 28 400. Rintamaveteraanien määrän arvioidaan muuttuvan siten, että heitä olisi noin 20 000 vuonna 2015 ja vuonna 2020 noin 6 500.

Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on, ettei kunnalle rintamaveteraanien kuntoutukseen myönnettyä määrärahaa jäisi käyttämättä sen vuoksi, että kunnalla ei ole tiedossa rintamaveteraanin tietoja. Ehdotetun muutoksen arvioidaan parantavan kunnan mahdolli-

suuksia tavoittaa ja järjestää kunnassa asuville rintamaveteraaneille heidän tarvitsemaansa kuntoutusta.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen ja Valtiokonttorin kanssa. Valmistelun yhteydessä on kuultu tietosuojavaltuutettua, Kuntaliittoa ja rintamaveteraanasioiden neuvottelukuntaa.

5 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1 päivänä toukokuuta 2014.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että Kansaneläkelaitos antaisi rintamalisän saajien nimet ja henkilötunnukset ensimmäisen kerran yhden kuukauden kuluttua lain voimaantulosta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

rintamasotilaseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rintamasotilaseläkelakiin (119/1977) siitä lailla 169/2008 kumotun 19 §:n tilalle uusi 19 § seuraavasti:

19 §

Kansaneläkelaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa rintamalisän saajien nimet ja henkilötunnukset heidän kotikunnalleen sen selvittämiseksi, onko rintamalisän saajilla mahdollisuus saada rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) mukaista kuntoutusta.

Kansaneläkelaitoksen on annettava 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta kunnalle vuosittain tammikuun loppuun mennessä. Kunta ei saa käyttää Kansaneläkelaitoksen

luovuttamia tietoja muuhun kuin 1 momentissa mainittuun tarkoitukseen eikä kunta saa luovuttaa niitä edelleen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Kansaneläkelaitoksen on annettava 19 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot kunnalle ensimmäisen kerran viimeistään yhden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 2014

Pääministerin estyneenä ollessa, sosiaali- ja terveysministeri

PAULA RISIKKO

Hallitussihteeri *Pia Nissinen*